

MAAELUMINISTEERIUM

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Eesti maaelu arengukava 2014–2020 meetme 2 „Nõustamisteenused, põllumajandusettevõtte juhtimis- ja asendusteenused“ rakendusanalüüs

*Riina Kurm
teadus- ja arendusosakond / peaspetsialist
Tallinn 2016*

Sisukord

1	Sissejuhatus.....	3
1.1	Allmeede 2.1.....	3
1.2	Allmeede 2.3.....	4
2	Metoodika.....	5
3	Toetuse taotlemine ja määramine	5
4	Toetatud tegevused.....	6
5	Hindamine ja hindamiskriteeriumid	7
6	Toetuse väljamaksmine	7
7	Meetme indikaatorid ja sihttasemete saavutamine	8
8	Kokkuvõte.....	12

1 Sissejuhatus

Rakendusanalüüsis analüüsitakse „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ (edaspidi *arengukava*) meetme 2 „Nõustamisteenused, põllumajandusettevõtte juhtimis- ja asendusteenused“ (edaspidi *meede 2*), raames antavat toetust mille alusel toetatakse individuaalse nõustamisteenust (allmeede 2.1) ja nõustajate koolitust (allmeede 2.3).

Meetme üldeesmärgiks on aidata põllumajandusega tegelevatele isikutele kvaliteetse nõustamisteenuse pakkumisega kaasa nende majapidamiste või ettevõtete jätkusuutlikule majandamisele või tulemuslikkuse tõhustamisele. Täpsemateks eesmärkideks on nõustamisteenuse kättesaadavuse tagamine riigile olulistes valdkondades ning erialase nõustamise aktiivsem kasutamine, üle-eestiliselt ühtse nõustamissüsteemi väljaarendamine ning konsulentide koolitamine, et tagada nende asja- ja ajakohased teadmised ning parandada nõustamisteenuste kvaliteeti. Eesmärgiks on luua ühtne üle-eestiline konsulente ühendav põllu- ja maamajanduse nõustamisorganisatsioon, mis tagaks infovahetuse ja koostöö huvirühmadega, tugiteenused konsulentidele ning hoolitseks ühtlase töökoormuse eest. Eesti suurust ja nõuandekeskuste erahuve arvestades tuleb tegeleda nõustamissüsteemi optimeerimisega riigi algatusel, mida tehaksegi nõustamisteenuse osutaja valiku riigihanke kaudu.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1306/2013 kohaselt on EL liikmesriikidel kohustus tagada nõustamissüsteem põllumajandustootjate nõustamiseks. Nõustamissüsteem peab hõlmama vähemalt kohustuslikke majandamisnõudeid ning maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise standardeid, kliimat ja keskkonda säästvaid põllumajandustavasid ning põllumajandusmaa säilitamist, maaelu arengu programmide meetmeid, ühenduse veepoliitika ja taimekaitsevahenditega seonduvat.

2014–2020 kavandatud kogu meetme 2 eelarve on kokku 8 600 000 eurot. Arengukava meetme „Nõustamisteenused, põllumajandusettevõtte juhtimis- ja asendusteenused“ raames rahastatakse toetusi Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) 7 385 000 euro ja Eesti riigieelarvest 1 215 000 euro ulatuses.

Meede 2 sisaldab kaht allmeedet.

1.1 Allmeede 2.1.

Toetatav nõustamisteenus peab olema seotud vähemalt ühe Euroopa Liidu maaelu arengu prioriteediga ning hõlmama vähemalt ühte Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 15 punktis 4 nimetatud valdkondadest.

Nõustamisteenus võib hõlmata seejuures säästvat taimekaitset ning ettevõtte või majapidamise juhtimist. Ettevõtte või majapidamise juhtimiseks antav nõustamine (edaspidi juhtimisnõustamine) võib

hõlmata näiteks ühistegevust, ettevõtte tehnoloogiate või protsesside juhtimiskorralduse, juhtimisstruktuuri, turunduse või ettevõtte töö organiseerimise analüüsi, ettevõtte strateegilist planeerimist ning muudatuste rakendamise alast nõustamist. Juhtimise nõustamist pakuvad konsulendid peavad omama konsulendi kutsetunnistust või olema läbinud juhtimisalase koolituse.

Nõustamisteenust väikestele põllumajandusettevõtetele (mentorlusteenus) osutatakse peamiselt majandus-, põllumajandus- ja keskkonnategevuse tulemuslikkuse valdkonnas. Samas on teenuse osutamisel seoseid kõigi nõustamisvaldkondadega.

Metsandusalane nõustamine on abikõlblik juhul kui põllumajandustootja omab metsa või tema üheks tegevusalaks on metsandus. Metsa valdajate nõustamine peaks hõlmama vähemalt direktiivide 92/43/EMÜ, 2009/147/EÜ või 2000/60/EÜ asjakohaseid kohustusi.

Toetatavast nõustamisteenusest kuni 25% võib olla osutatud majanduse valdkonnades (ettevõtte majandamine ja äriplaani koostamine, juhtimine). Ettevõtte äriplaani koostamise alast nõustamist toetatakse üks kord programmiperioodi jooksul lõppkasusaaja kohta.

Toetatavaid nõustamisteenuseid pakutakse kas eespool loetletud valdkonnades või komplekselt. Nõustamisteenuse osutamisel peavad toetuse saajad järgima Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 13 lõikes 2 osutatud nõuet teabe avalikustamise kohta.

1.2 Allmeede 2.3.

Nõustajate koolituse toetamise rakendamise aluseks on maaeluministri 15. mai 2015. a määrus nr 61 „Nõustajate koolitustoetus“. Konsulentide koolituse suunad valitakse välja koostöös nõustamisteenuse osutajate ja erialaliitudega. Eelkõige toetatakse konsulentide koolitusi nõustamissüsteemi jaoks esmatähtsates valdkonnades keskendudes iga valdkonna keskkonda hoidvatele praktikatele.

Erinevate sihtrühmade esindajatest moodustatud teadmussiirde komisjon jälgib põllumajandusteaduste, teadmussiirde ja nõustamisteenuse arengut ning põllumajandustootjate vajadusi nõustamisteenuste osas, samuti asjakohaste riiklike strateegiadokumentide prioriteete. Komisjoni ettepanekuid arvestades korraldab Maaeluministerium õppekavade väljatöötamise.

2016. aastal on välja töötatud toetatavate koolituste õppekavad, mille teemade osas tegi ettepanekud teadmussiirde komisjon. Maaeluministri 4. jaanuari 2016. a käskkirjaga nr 4 „Toetatavate nõustajate koolituste õppekavade kehtestamine“ kehtestati kolm õppekava: keskkonnakaitse ja loodushoid, mentorlus ja nõustamismetoodika. Maaeluministri 6. aprilli 2016. a käskkirjaga nr 61 „Toetatavate nõustajate koolituste õppekavad“ kehtestati seitse uut õppekava konsulentidele: loomakasvatus, aiandus mitteaianduskonsulendile, põllumajandusettevõtte juhtimine, taimekasvatus, põllumajandussaaduste töötlemine, taimekaitse aluskoolitus ja konsulendi täienduskoolitus.

Avatud hankemenetluse korras on e-riigihangete registris avaldatud kolm hanketeadet toetuse saajate valimiseks:

- mentorluse baaskursuse hanketeade (riigihanke viitenumber 171717) avaldati 4. märtsil 2016. a, hange lõppes hankelepingu allkirjastamisega 9. mail 2016. a;
- keskkonnakaitse ja loodushoiu täienduskoolituse (riigihanke viitenumber 172713) pakkumuse esitamise tähtaeg oli 25. aprill 2016. a, korraldatakse uus hange, sest ühtegi pakkujat ei olnud;
- taimekaitse aluskoolitus konsulendile (riigihanke viitenumber 173752) hanketeade avaldati 19. aprillil 2016.a.

2 Metoodika

Rakendusanalüüsi koostamisel kasutati 31. märts 2016. a seisuga saadud andmeid Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametilt (edaspidi *PRIA*).

Käesoleva analüüsi eesmärgiks on anda lühiülevaade meetme 2 rakendamisest, hõlmates järgmisi teemasid:

- toetuse taotlemine ja määramine;
- toetatud tegevused;
- hindamine ja hindamiskriteeriumid;
- toetuse väljamaksmine;
- meetme indikaatorid ja sihttasemete saavutamine.

3 Toetuse taotlemine ja määramine

Allmeetme 2.1. raames toimunud hankemenetluses osalesid kolm taotlejat: Maaelu Edendamise Sihtasutus (edaspidi *MES*), AS TAALRI VARAHALDUS ja MTÜ Eesti Maaelu Nõuandeteenistus. Maaeluministerium tegi neile ettepaneku alustada dialoogi kõige paremini rahuldava lahenduse väljaselgitamiseks riigihangete seaduse kohaselt.

Individaalse nõustamisteenuse toetamise rakendamiseks sõlmiti riigihanke tulemusel MESiga nõustamisteenuse osutamiseks käsundusleping nr 180. Lepingu kohaselt peab MES tagama Eesti põllu- ja maamajanduse nõustamissüsteemi arendamise ning kvaliteetse nõustamisteenuse kättesaadavuse.

Allmeetme 2.1 eelarve kogu perioodiks on 8 200 000 eurot.

Allmeetme 2.3. toetuse saajate valik korraldatakse riigihankega. *PRIA* korraldab hanked maaeluministri poolt kinnitatud õppekavade alusel konsulentidele koolituste läbiviimiseks. Toetatavat konsulentide koolitust võib pakkuda avalik-õiguslik ülikool, kutseõppeasutus või allmeetme 2.1 raames välja valitud

nõustamisteenuse osutaja. Toetatava koolituse korraldaja ning korraldatav koolitus peab vastama täiskasvanute koolituse seaduse nõuetele.

Allmeetme 2.3 eelarve kogu perioodiks on 400 000 eurot.

4 Toetatud tegevused

Allmeetme 2.1. tegevusi toetatakse vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 15 punktis 4 nimetatud valdkondadest. Meetme toetus hõlmab ka säästvat taimekaitset ning ettevõtte või majapidamise juhtimise aspekte. Ettevõtte või majapidamise juhtimiseks antav nõustamine (edaspidi *juhtimisenõustamine*) võib hõlmata näiteks ühistegevust, ettevõtte tehnoloogiate või protsesside juhtimiskorralduse, juhtimisstruktuuri, turunduse või ettevõtte töö organiseerimise analüüsi, ettevõtte strateegilist planeerimist ning muudatuste rakendamise alast nõustamist. Juhtimisenõustamist pakuvad konsulendid peavad omama konsulendi kutsetunnistust või olema läbinud juhtimisalase koolituse.

Nõustamisteenust väikestele põllumajandusettevõtetele (mentorlusteenus) osutatakse peamiselt majandus-, põllumajandus- ja keskkonnategevuse tulemuslikkuse valdkonnas. Samas on teenuse osutamisel seoseid kõigi nõustamisvaldkondadega.

Tabel 1. Seisuga 31.12.2015 esitatud tegevuste arv sihtvaldkondade lõikes

Sihtvaldkond	Makseataotlus		Maksmine	
	Tegevuste arv	Toetuse summa	Tegevuste arv	Toetuse summa
2A	138	117 188	58	49 888
2B	1	1 006	0	0
3B	1	1 498	1	1 498
4A	16	17 533	11	11 227
4B	10	13 549	8	10 658
4C	56	47 784	50	41 828
5A	3	4 493	1	1 498
5D	2	2 995	2	2 995
6A	1	194	1	194
Allmeede kokku	228	206 240	133	119 785

Allmeetme 2.3. raames valitakse konsulentide koolituse suunad välja koostöös nõustamisteenuse osutajate ja erialaliitudega. Eelkõige toetatakse konsulentide koolitusi nõustamissüsteemi jaoks prioriteetsetes valdkondades keskendudes iga valdkonna keskkonda hoidvatele praktikatele.

Teadmussirde komisjoni ettepanekuid arvestades korraldab Maaeluministerium õppekavade väljatöötamise. PRIA korraldab hanked maaeluministri poolt kinnitatud õppekavade alusel konsulentidele koolituste läbiviimiseks. Konsulentidele korraldatav koolitus peab olema vähemalt kahepäevane ning ühe valdkonna põhine.

5 Hindamine ja hindamiskriteeriumid

Hangete läbiviimisel järgitakse riigihangete seadust. Üheks hindamiskriteeriumiks on teenuse hind, et tagada ühenduse vahendite säästlik ja efektiivne kasutamine. Hankekomisjoni kuulub Maaeluministeriumi esindaja, et tagada hindamiskriteeriumide vastavus riikliku ja Euroopa Liidu põllumajanduspoliitika prioriteetidele.

6 Toetuse väljamaksmine

Allmeetme 2.1 raames osutatud teenuste eest makstakse MES-ile vastavalt tegelikult osutatud teenuste mahule, mida kinnitab kliendi poolt täies ulatuses aktsepteeritud ja toetusega katmata osas tasutud arve. 2014–2015 esitas MES maksetaotluseid kokku summas 119 784,90 eurot.

Tabel 2. MAK 2014–2020 taotlemise, määramise ja väljamaksete andmed meetmete lõikes

Meede	Taotlemine			Määramine			Maksmine			Lõpetatud projektid		
	Taotluste arv	Investeeringu kogumaksumus	Toetuse summa	Taotluste arv	Investeeringu kogumaksumus	Toetuse summa	Taotluste arv	Investeeringu kogumaksumus	Toetuse summa	Taotluste arv	Investeeringu kogumaksumus	Toetuse summa
Meede 2	1	8 200 000,00	8 200 000,00	1	8 200 000,00	8 200 000,00	1	136 065,70	119 784,90	0	0,00	0,00
Allmeede 2.1 – individuaalse nõustamisteenuse toetamine	1	8 200 000,00	8 200 000,00	1	8 200 000,00	8 200 000,00	1	136 065,70	119 784,90	0	0,00	0,00
Allmeede 2.2 – toetus nõustajate koolituseks	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00

2016. aastal 31. märtsi 2016. a seisuga on väljamakseid tehtud veebruaris 86 454,61 eurot ja märtsis 180 776,22 eurot, kokku summas 267 230,83 eurot.

Tabel 3. 2016. a tehtud väljamaksed 2016. a 31. märtsi seisuga

Toetuse liik / meede	Väljamaksed jaanuaris			Väljamaksed veebruaris			Väljamaksed märtsis			Väljamaksed kokku		
	Eesti	EL	Kokku	Eesti	EL	Kokku	Eesti	EL	Kokku	Eesti	EL	Kokku
2. Nõuandeteenuste toetamine	0,00	0,00	0,00	12 970,39	73 484,22	86 454,61	27 120,84	153 655,38	180 776,22	40 091,23	227 139,60	267 230,83

Kokku on välja makstud 387015,73 eurot, ehk 4,71% kogu allmeetme 2.1 programmiperioodiks 2014–2020 planeeritud summast.

Allmeetme 2.3 raames valitakse hankemenetluses pakkuja, kes on esitab tellijale pärast töö teostamist (koolituse läbiviimist) maksetaotluse teostatud töö kohta. Lepingu alusel teostatavate tööde eest tasutakse täitjale vastavalt täitja poolt esitatud pakumuses kajastatud koolituse hinnale. Esimene koolitus allmeetme 2.3 raames on planeeritud 1. juuliks 2016. a.

7 Meetme indikaatorid ja sihttasemete saavutamine

Sihtvaldkonnad, kuhu meede 2 võib panustada, lisaks peamisele valdkondadele 1A, 1B ja 1C, on järgmised: 2A, 2B, 3A, 3B, 4A, 4B, 4C, 5A, 5B, 5C, 5D, 5E, 6A. Kõigi alategevustega panustatakse nimetatud sihtvaldkondadesse. Sihtvaldkondadele 4 ja 5 planeeritakse 12% eelarvest, kuigi enamasti hõlmab tootmisspetsiifiline nõuanne samaaegselt ka keskkonnahoiu aspekte. Käesoleval programmiperioodil on plaanis pöörata senisest suuremat tähelepanu keskkonnaga seotud teemadele. Keskkonnaga, sh elurikkuse ja kliimamuutustega seotud teemad on nõustamise raames jätkuvalt abikõlblikud.

Kogu programmiperioodiks planeeriti toetuse saajate arvuks 7000; 2014–2015. aastal oli toetuse saajate arv 132.

Tabel 4. Toetuse saajate arv (perioodiks 2014–2020 planeeritud ja 2014–2015 toetust saanud)

	Toetuse saajad kokku	2A	2B	3A	3B	P4	5A	5B	5C	5D	5E	6A
Planeeritud kogu perioodiks 2014–2020	7000	4 100	300	40	80	570	200	80	10	10	10	1 600
2014–2015 toetuse saajate arv	132	58	0	0	1	69	1	0	0	2	0	1

Tabel 5. Meetme 2 rakendamise seis sihtvaldkondade tasandil

Sihtvaldkond	Rakendamise seis			
1A	Avaliku sektori kogukulud eurodes			
	Määratud 2014–2015	Välja makstud 2014–2015	Kavandatud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis (välja makstud)
		0	0	8 600 000
				0%
2A	Avaliku sektori kogukulud eurodes			
	Määratud 2014–2015	Välja makstud 2014–2015	Kavandatud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis (välja makstud)
		4 900 000	49 888	5 000 000
				1%
	Väljundindikaatorid			
Väljundindikaator	Realiseeritud 2014–2015	Planeeritud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis	
0.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv (tegevuse liik 2.1)		58	4 100	
			1,41%	

Sihtvaldkond	Rakendamise seis			
2B	Avaliku sektori kogukulud eurodes			
	Määratud 2014–2015	Välja makstud 2014–2015	Kavandatud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis (välja makstud)
	350 000	0	400 000	0%
	Väljundindikaatorid			
Väljundindikaator	Realiseeritud 2014–2015	Planeeritud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis	
0.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv (tegevuse liik 2.1)	0	300	0%	
3A	Avaliku sektori kogukulud eurodes			
	Määratud 2014–2015	Välja makstud 2014–2015	Kavandatud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis (väljamakstud)
	20 000	0	50 000	0%
	Väljundindikaatorid			
Väljundindikaator	Realiseeritud 2014–2015	Planeeritud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis	
0.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv (tegevuse liik 2.1)	0	40	0%	
3B	Avaliku sektori kogukulud eurodes			
	Määratud 2014–2015	Välja makstud 2014–2015	Kavandatud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis (välja makstud)
	40 000	1 498	100 000	1,5%
	Väljundindikaatorid			
Väljundindikaator	Realiseeritud 2014–2015	Planeeritud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis	
0.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv (tegevuse liik 2.1)	1	80	1,3%	
5A	Avaliku sektori kogukulud eurodes			
	Määratud 2014–2015	Välja makstud 2014–2015	Kavandatud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis (välja makstud)
	215 000	1 498	250 000	0,6%
	Väljundindikaatorid			
Väljundindikaator	Realiseeritud 2014–2015	Planeeritud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis	
0.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv (tegevuse liik 2.1)	1	200	0,5%	

Sihtvaldkond	Rakendamise seis			
5B	Avaliku sektori kogukulud eurodes			
	Määratud 2014–2015	Välja makstud 2014–2015	Kavandatud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis (välja makstud)
	90 000	0	100 000	0%
	Väljundindikaatorid			
Väljundindikaator	Realiseeritud 2014–2015	Planeeritud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis	
0.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv (tegevuse liik 2.1)	0	80	0%	
5C	Avaliku sektori kogukulud eurodes			
	Määratud 2014–2015	Välja makstud 2014–2015	Kavandatud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis (välja makstud)
	5 000	0	10 000	0%
	Väljundindikaatorid			
Väljundindikaator	Realiseeritud 2014–2015	Planeeritud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis	
0.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv (tegevuse liik 2.1)	0	10	0%	
5D	Avaliku sektori kogukulud eurodes			
	Määratud 2014–2015	Välja makstud 2014–2015	Kavandatud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis (välja makstud)
	5 000	2 995	10 000	30%
	Väljundindikaatorid			
Väljundindikaator	Realiseeritud 2014–2015	Planeeritud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis	
0.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv (tegevuse liik 2.1)	2	10	20%	
5E	Avaliku sektori kogukulud eurodes			
	Määratud 2014–2015	Välja makstud 2014–2015	Kavandatud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis (välja makstud)
	5 000	0	10 000	0%
	Väljundindikaatorid			
Väljundindikaator	Realiseeritud 2014–2015	Planeeritud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis	
0.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv (tegevuse liik 2.1)	0	10	0%	

Sihtvaldkond	Rakendamise seis			
6A	Avaliku sektori kogukulud eurodes			
	Määratud 2014–2015	Välja makstud 2014–2015	Kavandatud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis (välja makstud)
	1 980 000	194	2 000 000	0%
	Väljundindikaatorid			
	Väljundindikaator	Realiseeritud 2014–2015	Planeeritud aastaks 2023 (MAKist)	Rakendamise seis
	0.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv (tegevuse liik 2.1)	1	1 600	0,1%

8 Kokkuvõte

Meetme 2 „Nõustamisteenused, põllumajandusettevõtte juhtimis- ja asendusteenused“ alameetme 2.1 raames toimus 2015. a üks üleriigilise ulatusega taotlusvoor, mille tulemusena sõlmiti käsundusleping Maaelu Edendamise sihtasutusega.

2014–2015. a oli investeeringu kogumaksumus 136 065,70 eurot ja maksetaotluse alusel väljamakstud toetuse summa 119 784.90 eurot.

Allmeedet 2.3 ei rakendatud, esimene koolitus toimub 1. juuliks 2016.

Indikaatorite osas esitati kõige enam taotlusi sihtvaldkonda 2A, sihtvaldkondadesse 3A, 2B, 5C, 5D ning 5E perioodil 2014–2015 ei panustatud.